ԳԱՅՄԱՆ

Տարեկան գին Կ. Պոլսոյ համար 10 մէջ.
» » գաւառաց » 12 »
Վեցամսեայ » Կ. Պոլսոյ » 5 »
» » գաւառաց » 6 »
Օտար երկիրներու » 21/2 Լիրա

Ծանուցման սողը մէկ անգամի համար 5 ղրուշ, երկու անգամի համար 2 ղրուշ է. աւելի անգամներու համար դատ սակարկութիւն կը լինի։
Մէջն մի թիւ 40 փարա արժէ։

ՄԱՐՄԱՐ

ԼՐԱԳԻՐ

ՀԱՆԱՊԱԶՕՐԵԱՅ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

ԳԱՅՄԱՆ

Գաւառ դնացած լրագրաց ճանրու ծախքը Խմբագրութեան վրայ է։
Լրագրոյս վերաբերեալ նամակ կամ որ և իցէ գրութիւն Խմբագիր—Տնօրէնին պիտի ուղղուի, Գալաթիա Պանարքաշը Ճամասէի թիւ 198, Նօրս Խան, Մասիսի գրասենեակը։
Ճանրու ծախքը չվճարուած նամակ չընդունուիր։
Զտպուած նամակ, յօդուած, ևն. ետ չեն տրուիր։

ԿՊՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ 1 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ

ՀՆՈՒԱԳԻՐԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

Այս սիւտունը հասած հեռագիրներ

Մարտիա 12 սեպտ.

Սպանիոյ թագուհին աղջիկ զաւակ մը ծնաւ։

Բակուզա 12 սեպտ.

6,000 Գարատաղցիք 8 թնդանօթով ճանրայ եկան դէպ ի Տուլչինեայ. եթէ ընդդիմութիւն տեսնեն, պիտի կռուին։

Պէրլին 12 սեպտ.

Յունաստանի թագաւորն և թագուհին այսօր Պէրլին հասան։

Լոնտրա 11 սեպտ.

Անգլ. Բանս.	97 13/16
Օսմ. »	9 3/4
Փոխ. 1865	10 3/8
» 1869	10 1/8
» 1871	71
» 1872	19 1/2
» 1873	10
» 1877	84 3/8
Պանք Օթոման	10 1/4
Ռաւ. փոխ. 73ի	89 3/8
Եղիպտ. միացեալ	65 3/8
» արտօնաւոր	92 3/8
Տայրա Սանիէ	71 3/4
Փոխ. Ռուշիտ	94 5/8

Փարիզ 11 սեպտ.

Օսմ. Բանս.	9,70
» Լուկսմուրկի	30,25
Պանք Օթոման	506,25
Դպրդ. » 5 0/0	120,25
» » 3 0/0 Նոր	84,80

Փարիզ 12 սեպտ. (Փոքր Պօրսա)

Օսմ. Բանս.	9,72 1/2

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Նախարարական ամենակարեւոր փոփոխութիւնք կատարեցանէրէկ

Նախորդ Առաջին Նախարար Բարձր. Սայիտ փաշան վերատին Առաջին Նախարար անուանեցաւ. փոխանակ Գաորի փաշային, զոր՝ Վեհ. Սուլթանն իւր խաթթին մէջ կը յայտարարէ թէ, «պաշտօնանկ» ըրած է։

Արեւելեան Բումելիի և յետոյ Եւրոպական Թուրքիոյ միւս նահանգաց բարենորոգմանց դրաղող միջազգային յանձնախմբին մէջ Օսմանեան առաջին պատուիրակ Վրսեմ. Ասիմ փաշան Արտաքին գործոց Նախարար անուանեցաւ. փոխանակ Ապէտին փաշային։

Երբեմն Հալէպի կուսակալ Վրսեմ. Քեամիլ փաշան, որ վերջերս Էվգաֆի Նախարար էր, ասար Հակային կրթութեան Նախարար անուանեցաւ. փոխանակ Միւնիֆի փաշային։

Գուսոյի Նախկին կուսակալ Նազիֆ փաշան Էվգաֆի Նախարար անուանեցաւ։

Պէյրութի Նախորդ կառավարիչ Բայիֆ էֆէնտին Առևտրական և Երկրագործական Նախարար անուանեցաւ։

Երբեմն արտաքին գործոց Նախարար Սերվէր փաշան վերատին Նախարարութեան անդամ կը լինի իբրև Նախագահ Պետական խորհրդոյ։

Հետեւաբար, Օսմանեան նոր Նախարարութիւնն այժմ հետեւեալ կերպիւ կազմուած է.—

Սայիտ փաշա, Առաջին Նախարար։

Մահմուտ Նէտիմ փաշա, Ներքին գործոց Նախարար։

Ասիմ փաշա, Արտաքին գործոց։

Հիւսէյին Հիւսնի փաշա, Պատերազմական գործոց։

Բոսիմ փաշա, Ծովային գործոց։

Ճէվտէթ փաշա, Դատական գործոց։

Սուզգի փաշա, Ելմտական գործոց։

Քեամիլ փաշա, Հասարակային կրթութեան։

Նազիֆ փաշա, Էվգաֆի։

Հասան Ֆէհմի էֆէնտի, Հանրօգուտ շինութեանց։

Բայիֆ էֆէնտի, Վաճառականութեան և Երկրագործութեան։

Ահմէտ Լուտֆի էֆէնտի, Շէյխ-իւլ-Իսլամ։

Սերվէր փաշա, Նախագահ Պետական խորհրդոյ։

Ալի Նիզամի փաշա, Նախագահ ընդհանուր ոստիկանի։

Ալի Սայիպ փաշա, Վերատեսուչ Աբդուլի Թնդանօթարանի։

—

Ահաւասիկ Վեհ. Սուլթանին խաթթի Հիւմայունն, որ երէկ հանդիսաւոր կերպիւ կարդացուեցաւ Բ. Դուռը։

«Մեծաշուք Վէզիր իմ Սայիտ «փաշա։

«Ներկայ վիճակին կարեւորու-«թեան և արագ անօրէնութիւն-«ներ ընելու հարկաւորութեան «պատճառաւ, մեր Նախարարու-«թեան մէջ հիմնական փոփոխու-«թիւն մ'ընել պէտք եղաւ։ Ըստ-«ի Գաորի փաշան պաշտօնանկ «ըրի, և ձեր փորձեալ կարողու-«թիւնն ու արժանիքը նկատելով, «Առաջին Նախարարի կարեւոր «պաշտօնը ձեզ յանձնեցի։ Ձեր «հաւատարմութենէն և ճարտա-«րութենէն կ'սպասեմ որ նպատա-«ւոր և բարւոք լուծում մը տըր-«ուի մեր տէրութեան առկախ «մնացած գործոց։ Աստուած յա-«ջողութիւն շնորհէ։»

—

Վաղքթի կը ծանուցանէ թէ Հայաստանի բարենորոգմանց նկատմամբ տէրութեանց երկրորդ ծանուցագիրը շաբաթ օրն ըստ սովորութեան Գերմանական դեսպանատան Առաջին թարգմանին ձեռամբ արտաքին գործոց (նախարդ) Նախարար Ապէտին փաշային յանձնուեր է։

—

Պէյքը և Սայիտ փաշաներն Անատօլուի բարենորոգմանց մասին իրենց շնուած տեղեկագիրն ուրբաթ օրը Վեհ. Սուլթանին ներկայացին։ Վաղքթի կ'ըսէ թէ Վեհ. Սուլթանն յոյժ գոհ եղեր է նոցա աշխատութիւններէն։

Թէև Եւրոպական լրագրաց մէջ հրատարակեալ Ռիւմելիի հեռագրերը ծանուցին թէ Պէյքը փաշան «Արմենիոյ» բարենորոգմանց վրայ տեղեկագիր մը չիներ է, և թէպէտ Թերճէմանը Հադիդաթի լրագրին իւր վերջին թիւերէն միոյն մէջ աւելի յառաջ երթալով քաջալերս ծանոյց թէ Պէյքը փաշան «Անատօլուի» Հայոց գանգատներն հերքած է իրրև չափազանցութիւն կամ իրրև օտար թելադրութիւն, — դիտելի է սակայն թէ Պէյքը փաշան Հայոց մէջ գործոց վիճակին վրայ տեղեկագիր մը չինած, կամ Հայոց բարենորոգումները ծրագրոյ մը նիւթ ըրած չկրնար լինիլ՝ սա բացայայտ և խիստ դեղեցիկ պատճառաւ թէ Ն. Անդլօ-Թուրք Վսեմութիւնն, որ շատ տեղերու վիճակը քննեց, չէ քննած սակայն Հայաստան։ Ե. յիրաւի, Պէյքը փաշան Մուշ չգնաց, վան չգնաց, Գարբերդ չգնաց, և Երզնկայի և Կարնոյ քաղաքաց մէջ ալ այնքան քիչ կեցաւ, որ՝ ինչպէս այդ տեղերէն ծանուցուեցաւ՝ տեղական բարենորոգմանց չիրցաւ զբաղիլ։ Սկսալ կը լինի ուրեմն ըսել թէ Պէյքը փաշան Հայաստանի բարենորոգմանց նկատմամբ ծրագիր շինած է, եթէ պահանջուի, ինչպէս օրինաւոր է, որ միայն իւր պաշտած տեղերուն վիճակին վրայ կարծիք յայտնէ։

—

Թուրք լրագիրք Ալպանիայէն եկած լուրերէ առնելով կը ծանուցանեն թէ Ալպանիացիք զինուորներ ընելու ո՛և է միտում չեն ցուցներ, և ընդհակառակն՝ պատերազմական պատրաստութիւններ կ'ընեն միշտ։

—

Ադրիանուպոլսոյ կուսակալ Ալի փաշան, որ անցեալները մայրաքաղաքս եկեր էր, շաբաթ օրն իւր պաշտօնատեղին վերադարձաւ։

—

Բաղդէի (Պիթլիս) կուսակալ Ալիշի փաշան օգոստոս 7 թուով հեռաւորեալ հեռագիրը ղրկած է առ Բ. Դուռն։

«Անցեալ դանդատները թէ ճանբայներն ուղղակոյ կողմէ բռնուելու են և թէ չբիստոնեից դեմ հարստահարութիւնք և սպանութիւնք բազմացեր են, բոլորովին անհիմն են։ Բաղդէ հասնելէս ի վեր այդպիսի դէպքեր տեղի չեն ունեցած։ Իրաւ է որ մերթ ընդմերթ մանր մունր գողութիւնք և անկանոնութիւնք կը գործուին, բայց կառավարութիւնը պէտք եղած միջոցներն անմիջապէս ձեռք կ'առնու։ Աւազակութիւնները միայն ի Ճլաս Քրիստոնէից ի գործ չեն դրուիր, այլ Իսլամներ ալ կը կողոպտուին։ Այսու հանդերձ, հրաման ղրկած եմ պէտք եղած տեղեր, որ հասարակային սպառնալիքը պահպանելու աւելի ևս լիակատար տարուի։»

—

Պաղատաի Առաջնորդ Հրաշագործ Մկրտիչ Եպիսկոպոսին երկրորդ կարգի Մէճիտիէ պատուանշան տրուեցաւ։

—

Կեսարիոյ Ցուսաց Մեծարգոյն Եպիսկոպոսին երկրորդ կարգի Մէճիտիէ պատուանշան տրուեցաւ։

—

Երեւանի Հրեայ սեղանաւոր Գաբրիէլ էֆէնտիին Իւրայի երկրորդ աստիճան տրուեցաւ։

—

Եղմտական Նախարարութեան խորհրդական Պ. Վանֆէնտորֆի երրորդ կարգի Մէճիտիէ պատուանշան տրուեցաւ։

—

Երէկ Ռուսիոյ, Սպանիոյ և Սերպիոյ դեսպանատանց առաջին թարգմանները շնորհաւորութեան դնացին Առաջին Նախարար Սայիտ փաշային։

—

Ղալաթա-Սերայի Լիսէին տընօրէն Գարաճա փաշան Թուրքերէն լեզուի ուսուցումը պարտաւորիչ ընելու համար ինչ ինչ միջոցներ ձեռք առած է։ Փոխանակ միայն բարձրագոյն դասուց մէջ աւանդուելու, յառաջիկայ տարին չորրորդ կարգէն սկսեալ աշակերտք Թուրքերէն պիտի սորվին։ Այդ կարգին հետ Թուրքերէն չսորված աշակերտք՝ բարձրագոյն կարգէն եղած ժամանակ չպիտի կրնան վերկայական ստանալ։

—

Ադրիանուպոլսոյ Նախորդ կուսակալ Բէհչէթ փաշային հարը՝ Միւշիր Ապտի փաշան՝ երէկ մեռաւ։

—

Պարտնական ապրդ մը կը ծանուցանէ թէ յառաջիկայ շաբաթ օրէն սկսեալ Ղալաթա Սերայի իրաւադիտական դպրոցին դասերը պիտի շարունակին ըստ առջի դրութեան։

—

Թուրք լրագիրք Երկրագործական ուսումնատանաց համար Գաղղիա զրկել որոշուած ութ երիտասարդաց ցանկը կը հրատարակեն։ Անոնք չորս Իսլամ և չորս Քրիստոնեայ են։ Քրիստոնեայ երիտասարդաց երկուքը Հայ են, որոնք՝ Թորգոմեան Գէորգ էֆէնտի և Ահարոն էֆէնտի, մին Ցոյն՝ ըստ թերթիթղթուրս էֆէնտի, և մին Լատին՝ Բոլ Գալատա էֆէնտի։ Հայ երիտասարդք Մանիսէլիէի երկրագործական դպրոցը պիտի ղրկուին։

ԿՊՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ

ԵՒԱՂԱՄԸ ՈՒԻՄՈՒՍԻԷ

Երէկ իրիկուն գոցուեցաւ		10,22
Այս առաւօտ բացուեցաւ		10,20
Կէս օրին		10,20
Բումելիի երկաթուղի	Փր	29,25
Թղթադրամ	Օսմ. լիր	1200
Թրամուայ	»	590

ԸՆԹԱՑԵՔ ԴՐԱՄՈՅ

1 Սեպտեմբեր

Անդլ. լիրա	ղրշ.	110 16
Նարոլէան ոսկի	»	87 35
Խրիսթոֆոլ Ռուսս	»	90 24
Ռուսական թղթադրամ. 3 բոլ.		63 քարիք
Դրրրմից	ղրշ.	51 20
Մէճիտիէի տարբերութիւն	»	7 12
Հինգնոց	»	212 20
Վեցնոց	»	128 20
Մէճիտիէք	»	213
Պղինձ	»	550
5 փարանոց	»	220

ԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Թէհրանի Հայ հասարակութիւնէն հեռագիր մ'ուղղելով երէկ իրիկուն առ Ս. Պատրիարք Հայրն, խնդակցութեամբ կը շնորհաւորէ ղՆերսէն Սրբազնութիւնն իւր տարած անձնուէր ջանից և ազգասիրական անխոնջ աշխատանաց համար, և Նորին Սրբազնութեան թանկագին կենաց և առողջութեան համար ջերմ բարեմաղթութիւններ կընէ։

—

Շապին Գարահիսարի Գաւառական ժողովէն երէկ Պատրիարքարան հասած հեռագիր մը կը ծանուցանէ թէ Պատր. փոխանորդ Գեր. Տ. Պողոս վարդապետ խօրատեան ըստ առհմնադրութեան առաջնորդ ընտրուեր է վիճակին, և թէ ընտրութեան տեղեկագիրն ի մնաց պիտի յուղարկուի։

—

Վանէն խրիմեան Սրբազանի կողմէ Պատրիարքարան հասած հեռագիր մ'ալ կը յայտնէ թէ Հէքքեարիի Քուրդ Աշիրեթները (ցեղ) 13 Հայարնակ գիւղերէից վրայ յարձակելով բազում գաւազ, (ոչխար, կով և եզն) յափշտակեր են, որոց մեծ մասը սովեցոց կեդր. Ցանձնաժողովոյ կողմէ ղրկուած օգնութեան դրամով գնուած և բաժնուած է եղեր։ Դառաւարտ թիւնը, զրուն դիմուած և բողոք լսուած է եղեր, պատասխաններ է թէ առի չգոյէ գրամի, անհնար է գօրք հանել և այդ ցեղերը սանձել զինու զօրութեամբ։ Այս պատասխաններն վրայ խեղճ գիւղացիք երկնց ոչխարաւոր թիւնը գտագրեցուցած օգնութեան կ'սպասեն յուսահատ։

—

Կառավարութենէն Ապդ. Հիւանդանոցի սահմանեալ հայը բոլորովին կորելով։ Հոգաբարձութիւնը պարտաւորուած է ինք մատակարարել այս կարեւոր պէտքը։ որ առ նուազն 400 ոսկւոյ ամսական ծախքի մը կը կարօտի։

Գոհութեամբ իմացանք որ Եէնի-Գարատի բարեսէր անձանց նաստաձեւութեամբ ամսական բաժանորդագրութիւն մը սկսեր է կազմուիլ գոյացեալ ստրդիւնքովը Հիւանդանոցի հայ գնելու համար։

Կը փափաքիմք որ Պօրսոյ թաղերը և գաւառները ալ այս օրինակին հետեւին։ Հայրենի։

—

Վանէ։ Սահմանն փաշա Ալպանեան Երաւոպէմայ վանուց մէջ (200 լիրա փարձքով) կատարած բարեկարգութեանց համարատուութիւնն և քննութեանց տեղեկագիրը ղրկեր է այս շաբթու Ս. Պատրիարք Հօր։ Այն տեղեկագիրն որ բուսական ընդարձակ գրութիւն մ'է։ Ինքնա կարեւոր միջոցներ կ'առաջարկէ և կատարուած անօրէնութիւններ կը ծանուցանէ, որք Երուսաղէմայ վանուց Նիւթական և բարոյական դարձացման հիմունքը կը կազմեն։

Նշ.

—

Ցաւօք սրտի Պերութէն կ'իմացընեն թէ Երուսաղէմայ Ամեն. Տ. Եսայի Սրբոյան Պատրիարք Հայրն հիւանդութեան մը ենթարկուելով՝ վիճակը ծանրացեր է, և բժշկաց խորհրդովը Պերութ իջեր է դարմանի համար։ Մ—ռ—լ

—

Գրուսոյու Առաջնորդ Գեր. Տ. Բարթուղիմէոս Ս. Աբգարեանցոյ՝ որ երկու շաբաթէ հետէ մայրաքաղաքս կը դտնուի դարմանի ու օգտակարութեան համար, երկու օր առաջ Գասաբ-գիւղ դացած ատենը՝ մատանին քարն անցայտ եղեր է։ Շոգենաւ մտած ատենը՝ մէկը իրրը՝ի պատիւ ձեռքէն բռնելէն յետոյ՝ քարին անկիւնի լինելը տեսեր է։ 50 լիրայի չափ արժէք ունի եղեր։ Փ—ռ—Ջ

—

«Հայու ազգն», որ մերթ ընդմերթ Մասիսի մէջ օգտակար նիւթերու վրայ լուրջ յօդուածներ հրատարակած է, քաջալերութեան արժանի ձեռնարկ մ'ըրաւ։ «Ընկերական դասեր» անուամբ, ուսման էջէ բաղկացեալ տետրակներ հրատարակել սկսած է, որոց մէջ գիւրահասկանալի ոճով կը խօսի կարեւոր նիւթոց վրայ, «Տուն, Ընտանիք, Ազգասիրութիւն» ևն։ Այս տետրակներուն ընթերցանութիւնն յոյժ օգտակար կրնայ լինիլ ամեն դասու ազգայնոց համար, և մէն մի տետրակի գինը ԿԷ (10) փարա լինելով, կը յուսամք որ ամեն ոք կը փութայ գնել «Հայու ազգն» այս գործէն, որ կը ծախսի Բերա Գ. Աստուրեանի դրատաճառանոցը Գալաթիոյ Աշտարակին մօտ, և Կ. Պոլիս Սուճի Պողոս աղային խանութը։

—

ԲԱՂԱՔԱԿԱՆ

Կ'ըսուի թէ Բ. Դրան Տուլչինեան յանձնելու խոստումն ետ Մեծաւ Երկիւղ կայ։ Ալպանիացիք իրր թէ օտար դրդմամբ դարձեալ դիմադրութիւն կ'ընեն Տուլչինեայի յանձնման, որով Բիզա փաշային պաշտօնդն անյաջող կ'երթայ։ Այս վերջինն իւր Բ. Դուռը զրկած հեռագրայ մէջ տակաւին կը յուսայ եղեր թէ կրնայ հաւանականաբար Տուլչինեան յանձնել, բայց միշտ կասկածելի կը թուի այս։

Շաբաթի օրը տերութեանց կողմէն Բ. Դրան արուած վերջին պայմանաժամը կը վերջանար. այսու ամենայնիւ թէպէտ և հեռագիրը կը ծանուցանէ թէ տերութեանց միջև եղած բանակցութիւնը վերջացած, և Դաղղիական մատանաւերը ճանապարհ ելած են Բակուդա երթալու համար, սակայն չկարծուիր որ նաւային ցոյցն անմիջապէս տեղի ունենայ, և տերութիւնք ղահլիժ ընթացք մը բռնեն։

Ալպանիական ղլխաւորաց եկած հեռագիրք կը ծանուցանեն թէ Օսմ. զօրքն Ալպանիացւոյ վրայ յարձակելով, 60 հոգի մեռեր են այս վերջիններէն, որք յայտարարեր են որ եթէ զօրքն ուրիշ անգամ այսպիսի յարձակումմ'ընէ, զանոնք իրր թշնամի պիտի նկատեն, այսինքն անոնց հետ պիտի պատերազմին։ Հաւանական է ուրեմն որ Տուլչինեայի յանձնումն Ալպանիացւոյ կողմէն ամենասաստիկ դիմադրութեան հանդիպի. բայց ըստ որում կ'ըսուի թէ Վէլի Բիզա փաշան կանոնաւոր զօրքով Շքոտրայէն մեկներ է դէպ 'ի Տուլչինեայ՝ այն նաւահանգիստն անմիջապէս Դարատաղի յանձնելու համար, կարելի է յաջողի և տերութիւններն այն տեղն գոհ լինելով, ցամաքի կողմէն սահմանայ ուղղութեան համար ալ նաւային ցոյցի ոչ ևս հարկ տեսնեն, թէպէտև Դարատաղի պահանջումները չկարենան կատարելապէս 'ի գործ դրուիլ։ Տուլչինեայ նաւահանգիստ մ'է, և կարելի է անոր առջև նաւային ցոյց մ'ընել, սակայն ցամաքի կողմէն և լեռներու վրայէն սահմանն ուղղելու համար նաւատորմ զրկել անհնարին է, և տերութիւնք գոհ պիտի լինին հարկաւ, եթէ շատ անգամ մինչև նաւահանգիստը միայն յանձնուի։ Այն ատեն Դարատաղի խնդիրը կը լուծուի։

Բայց կը մնան Յունաստանի և Հայաստանի խնդիրներն։ Հայաստանի կ'ըսեմք, վասն զի Անգլիոյ ներկայ նախարարութիւնն ազատորէն կը գործածէ այս բառն, և խորհրդարանին վերջին նիստերուն մէջ Լորա Կրանվիլ, Լորա Հարթինկթընն և Սըր Չարլզ Տիլք վարերան յայտարարեցին թէ դաշնակից տերութիւնք կատարելապէս համաձայնած են առկախ մնացած 3 մեծ խնդրոց վրայ, որոց վերջինն՝ այն է Հայաստանի խնդիրը՝ նոր ծանուցագրի մ'առարկայ եղած է որ տակաւին չէ հրատարակուած։ Սակայն, ինչպէս ասկէ առաջ ըսած եմք, բարենորոգմանց խնդիրը մի պի աւելի շփոթ կ'երևի, և խորհրդարանին անդամներէն մին ևս վստահութիւն չայտնեց թէ սպառնալիք միայն կրնայ բարենորոգումի դ գործ դրուիլ, քանի որ գործադիր իշխանութիւնք չուզեն հաւանութիւն տալ, կամ անզօր լինին գործելու։ Քրդաց միութիւնը՝ թէպէտև նպատակն անորոշ՝ բարենորոգմանց բարեկամ չկրնար համարուիլ, և ամեն ջանք ի գործ պիտի դնէ հարկաւ իրաց ներկայ վիճակը պահպանելու, յորմէ միայն կ'օգտի։

Թերճէմանը Հաղիդամ, Քրդաց մեծ բարեկամն ու պաշտպանն, անանց միութեան վրայ անցեալ շաբաթու լոյս մը սփռեց, յայտարարելով թէ Քուրդք Հայաստանի բարենորոգմանց խնդրէն վերջին ծայր յուզուած են, և անմիջապէս երբ տեսնեն թէ իրենք Արևելեան Բուլգարիոյ Իսլամ բնակչաց վիճակը պիտի ունենան, իրր մի մարդ ոտք պիտի ելնեն, և իրենց միութիւնը պիտի կազմեն։ Ահա բացորոշ յայտարարութիւն մը. որովհետև Արևելեան Բուլգարիոյ կազմական կանոնագիր մ'ստացաւ և ինքնօրէն դատաւոր մ'եղաւ, ուր Իսլամաց վրայ բռնութիւնք ի գործ դրուեցան, քուրդերն ալ իրենց բերան եղող թերթի մը միջոցաւ կը յայտարարեն թէ չպիտի թողուն որ իրենց ալ Արևելեան Բուլգարիոյ Իսլամաց վիճակը տրուի։ Հետևաբար երբ տերութիւնք առաջարկեն որ Հայաստանի Քրիստոնեայ կուսակալ մ'անուանի, կազմական կանոնագիր մը տրուի և բարենորոգմունք ի գործ դրուին, Քուրդերը պիտի ազազակեն թէ Քրիստոնեայք իրենց նոր արտօնութիւններէն օգուտ քաղելով զիրենք պիտի ջարդեն, ուստի Քուրդք այս պատրուակաւ բարենորոգմանց պիտի դիմադրեն։

Արդարև յոռի շրջան մ'է այս։ Պուլղարիոյ և Արևելեան Բուլգարիոյ օրինակները քաջալերութիւն չեն տար Բ. Դրան և Իսլամաց, որպէս զի ինքնօրէն դատաւորներ կազմեն, ինչպէս Ք. Լէ յարտ ևս քանիցս անգամ այս կէտերուն վրայ իւր ծանուցագրաց մէջ Անգլիոյ կառավարութեան ուշն հրաւիրած էր։ Այս պատճառաւ մեք ևս շատ անգամ մեր խորհրդածութեանց մէջ բողոքած էինք Պուլղարիոյ և Արևելեան Բուլգարիոյ Իսլամաց վրայ 'ի գործ դրուած բռնութեանց դէմ։ Անգլիոյ կառավարութիւնն՝ Ասիոյ ընդհանուր Հիւպատոս Ուիլսըն գլխաւորութեամբ քննիչ կարգած էր այս գործին, բայց նորա տեղեկագիրն և ըստ այնմ ձեռք առնուելիք միջոցները տակաւին յայտնի չեն։ Պէտք է ուրեմն որ տերութիւնք Հայաստանի բարենորոգմանց հետ 'ի միասին ձեռք առնուն Պուլղարական բռնութեանց վերջ տալու և անոնց հեղինակները խստիւ պատժելու արդարութեան դործն, որով Հայաստանի բարենորոգումներն ալ օրինապահ Իսլամաց ո՛չ թէ ճնշակար՝ այլ վրկարար լինելու վստահութիւն ազդեն։

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ

ՆՈՐ ԿԱՊՈՒՑՏ ՏԵՏՐԱԿ

ՔՈՒՐԴՔ ԵՒ ՆԵՍՏՈՐԱԿԱՆ ԱՍՈՐԻՔ

Թիւ 71. — Դավրէժի Անգլիական Հիւպատոս Պ. Ապպօթ առ Լորա Սալիսպըրի.

"Դավրէժ, 5 Հոկտ. 1879

"Մայ Լորա. — Պատիւ ունիմ ներփակեալ Ձեր Վսեմութեան ղրկել տեղեկագրոյ մը պատճէնը, զոր Թէհրանի Անգլիական դեսպանին ղրկեցի, վերաբերութեամբ այն ապըստամբութեան, զոր Քրդաստանի մէջ Շէյխ Ուպէյտուլլահ յարուցած է Թուրք կառավարութեան դէմ։" ՈՒԻԼԵԸՄ Կ. ԱՊՊՕԹ

Հիւպատոս Ապպօթ առ Պ. Ռ. Թոմսըն.

"Դավրէժ, 25 սեպտ. 1879

"Տէր իմ. — Քրդաստանի մէջ Թուրք կառավարութեան դէմ Շէյխ Ուպէյտուլլահին յարուցած ապըստամբութեան նկատմամբ, պատիւ ունիմ իմացնել թէ Շէյխը խոյն մեծ քանակութեամբ հրացէն գնած է Որմիա նստող դործակալի մը ձեռամբ, և կ'երևի թէ լաւ հրացաններ առատութեամբ ունի։ Նորա որդին վերջերս Ամատիոյ դաւառակին մէջ էր, և այդ անուամբ դըլեակը պահ մ'ապստամբաց ձեռք ինկաւ, բայց յետոյ Թուրքերը վերըստին դրաւեցին զայն։ Թուրք թէտիֆները լաւ զինեալ չլինելով, Տիզա քաղաքը քաշուած են։ Զօրաց Քուրդ դաշնակիցներուն և ապըստամբ Քրդաց միջև մի քանի կռիւներ եղան, յորս վերջիններն յաղթուեցան։

"Ապստամբք մեծ խառնակութիւն գործեցին կաւարի դաշտին մէջ, որոյ հիւսիսակողման բոլոր նեստորական դիւղերը դրաւեցին. բնակիչք իրենց տուներէն փախան, և նոցա ստացուածոց մեծագոյն մասը Քրդաց ձեռք ինկան։ Այս կերպիւ կողոպտուած բազում դըլեարք Պարսկական սահմանագլխէն ապդին Տէրկեւեր բերուեցան, ուր Շէյխը մարդ դրկեց զանոնք ժողվելու, ըսելով թէ Սուլթանին անվնաս Բայաներուն այսպէս ամբողջովին կողոպտումը չընդունիր, զի իւր թշնամութիւնը ըսկ կառավարութեան դէմ ուղղուած է։ Վերջին տեղեկութեանց նայելով, Շէյխ Ուպէյտուլլահ խաղաղութիւն կընդրէ եղեր։

"Դիտողութեան արժանի է որ Ռուսօ-Թուրք պատերազմին ժամանակ Դուռը 20,000է աւելի հրացան տուաւ Քուրդ ցեղաց, որովք նորա ֆէհոֆի, այն է՝ կրօնական պատերազմի դնացին, և երբ խաղաղութիւնը վերահաստատեցաւ, պահանջեց որ զէնքերն ետ տուին։ Թէհրանի Օսմ. դեսպանն իմանալով որ այդ հրացանները Մակուի մէջ և Պարսկական սահմանագլխին վրայ այլ տեղեր կը վաճառին, Դավրէժի Օսմ. ընդհանուր հիւպատոսին հրահանգ տուաւ որ Պարսիկ իշխանութեանց հետ բանակցի, և զանոնք վերստին ձեռք բերելու միջոցներ ձեռք առնու. բայց կը կարծեմ թէ խիստ քիչ մասը կրցաւ ետ առնուիլ, և անհաւանական չէ որ Շէյխ Ուպէյտուլլահ և նորա համախոհք Թուրք կառավարութեան դէմ գործածելու յանդգնած լինին ճիշդ այն զէնքերը, զորս տուացած էին նորա պաշտպանութեան համար։

"Այն խնդիրը թէ երբ Քրդական ապստամբութիւնն ընդարձակի, լեռնցի Նեստորականք ալ նոցա հետ չե՞ն կրնար միանալ, անշուշտ նըկատողութիւն կ'արժէ։ Բայց ամեն ինչ հակառակ եղրակացութեան կը տանի զմեզ։ Նեստորականք անհաւատարիմ ժողովուրդ մը չեն։ Նոցա պատմութիւնն արիւնով գրուած է, բայց խաչի դրօշակին ներքև էր որ նորա կը մեռնէին պաշտպանելով իրենց կրօնքն և տուներն ընդդէմ այն Քուրդ արշաւողաց, որք քանիցս զանոնք իրենց զաւակներով ջարդեցին։ Նեստորականք երբէք ապստամբութեան դրօշ չպարզեցին իրենց օրինաւոր տերերուն դէմ, որք սակայն լաւ պաշտպանութիւն չբերին իրենց։ այսու հանդերձ, աւելի կը շահին Թրքական իշխանութեան ներքև ապրելով, քան թէ իրենց ամենաչար թշնամեաց հետ միաբանելով, որոյմէ ուրիշ բան չեն կրնար սպասել, բայց եթէ մահութիւն ի վերջոյ։ Այս Նեստորականք քաջ և յանդուգն ցեղ մ'են, յօժարութիւն և կարողութիւն ունին ի հարկին պատերազմելու, և ամեն կերպիւ կը տարբերին իրենց այն կնամարդի և վատասիրտ կրօնակիցներէն, որք Ռուսիոյ դաշտին մէջ կը բնակին. առանք կազմաւորեալ մուրացկանութեամբ մը կապրին, և բարոյական հանդամանաց մասին մեծ թերութիւններ ունին։

"Գիտեմ որ լուրեր տարածուեցան թէ Նեստորականաց Պատրիարքը և նորա հօրեղբայրն են Թուրք կառավարութենէն, բայց անհիմն կը նկատեմ զանոնք։ Այդ լուրերը անշուշտ այնպիսի մարդոց յերիւրուածներ են, որք Թուրքիոյ բարենորոգման և բարւոք վարչութեան թշնամի լինելով, Քրիստոնէից և նոցա տէրերուն միջև թշնամութիւն կ'ուզեն յարուցանել՝ ի վերջոյ զՔրիստոնեայս Քրդաց ձեռք թողլու համար։

"Արևելեան այլ և այլ Քրիստոնեայ հասարակութեանց մէջ, դըժուար է գտնել ուրիշ մը, որ մեր համակրութեանց աւելի արժանի լինի քան թէ Նեստորականաց այս փոքր խումբն, որք իրենց լեռներուն մէջ, թշնամի ցեղերէ շրջապատեալ, համբերութեամբ կ'ըսպասեն պայծառագոյն աւուր մ'արշալուսին։

"Ներկայ ժամանակն յարմար առիթ մ'է Թուրք կառավարութեան՝ այս Նեստորականաց համակրութիւնն ու սէրն աւելի գօրաւոր կերպիւ առ ինքն գրաւելու՝ Քրդական արշաւանաց դէմ լաւագոյնս պաշտպանելով զանոնք։ և տէրութեան ուրիշ մասանց մէջ փորձուած բարենորոգումներէն բաժին մը հանելով անոնց, մինչդեռ միւս կողմէ տարակոյս չկայ թէ Բրիտանական պաշտպանութեան շնորհիւ՝ այդ Նեստորականք կրնան բարգաւաճ հասարակութիւն մը լինել, ինչպէս նաև Դրան համար օգտակար նեցուկներ՝ Քրդաստանի թշնամի ցեղերուն դէմ ուղղեալ գործողութեանց մէջ։" (1)

ՈՒԻԼԵԸՄ Կ. ԱՊՊՕԹ

Թիւ 73. — Պ. Թրօթթըր առ Լորա Սալիսպըրի.

(Մէ մասն.)

"Կարին, 18 Հոկտ. 1879

"Մայ Լորա. — Վանէն Քլէյթըն Հարիւրապետն հոկտ. 3 թուով տեղեկագիր մը կ'ուղղէ ինձ, յորմէ կը տեսնուի որ թէ և առ այժմ Քրդական ապստամբութիւնն առ երեւոյթս ջնջուած է, բայց ընդհանուր յուզումութիւնք կ'աւելնան, և քանի որ արդի կուսակալը մնայ, քիչ յոյս լինել կ'երևի տեսական բարւոքման։ Վանայ Վալին առ Բ. Դուռն ուղղեալ հեռագրոյ մը մէջ իւր և Շէյխ Ուպէյտուլլահի միջև տեղի ունեցած թղթակցութիւնները կը պատմէ։ Շէյխն ամենայն 20,000 զրուշ կը պահանջէ եղեր։ Վալին կը յանձնարարէ որ հաւանութիւն տրուի։

"Կ'ենթադրեմ թէ Քրդական խընդրոյն կարգադրութիւն այժմ Սամիհ փաշային յանձնուած է, որոյ սակայն ի վան ժամանումը դեռ չծանուցուեցաւ։ Իսկ Վանայ Վալիէն երեք օր առաջ եկած հեռագիր մը, որ 8 օրէն հասած էր Վանէն ի Կարին, կը յայտարարէ թէ Սամիհ փաշային գալէն առաջ ինք (Հասան փաշան) կատարելապէս կարգադրած է Քրդական խնդիրը։ Քլէյթէն հարիւրապետին հոկտ. 6 թուով երկու հեռագրերն, որք Վանէն Կարին հասնելու համար տասն երկու աւուր պէտք ունեցած են, կը ծանուցանեն թէ Քուրդք բազում ճնշաներ կը գործածեն Հէքքեարիի մէջ, և թէ Հայք անտի Ռուսիա կը դաղթեն. թէ, ասկից դատ, ինք (Պ. Քլէյթըն) կ'իմանայ թէ Շէյխ Ուպէյտուլլահ վերստին կը հաւաքէ Քուրդերը։ Վանայ Դեր-Հիւպատոսին երկրորդ և դրեթէ անիմանալի հեռագրին մի մասէն ալ կը տեղեկանամ թէ նոր կռիւ մը լինելով, Քուրդք յաղթուեր են, բայց միշտ օգնութիւն կ'ստանան եղեր։ Այս լուրն հակասական մը կը կազմէ Վանայ Վալիին հեռագրին դէմ։

. . . . . .

ՀԷՆՐԻ ԹՐՕԹԹԸՐ

Քլէյթըն Հարիւրապետ առ Թըրօթթըր Հպարապետ.

(Մէ մասն.)

"Վան, 3 Հոկտ. 1879.

"Տէր իմ, — Սեպտ. 20ին հեռագրեցի Ձեզ. — "Փաշան խոր-"հուրդ կուտայ ինձ որ Նեստորա-"կանաց երկիրն երթալէ ետ կե-"նամ առ այժմ։ Քանի մ'աւուր "համար կը յետաձգեմ։ Պատրաս-"տութիւնք կը լինին զսպելու հա-"մար զՔուրդս։"

"Նեստորականաց այցելութիւն տալու անկարող լինելով, Ամերիկայի Միսիոնար Պ. Աբօթի հետ նորա շոգենաւով ճանրայ ելայ Արճիշոյ դաւառին այցելութիւն տալու, որ Վանայ լճին հիւսիսային—արևմտեան եղերաց վրայ կ'ընայ, նպատակ ունենալով ցորեն դնել ձմրան համար, և այդ դաւառակին վիճակը՝ քննել։ Երեկ Վան վերադարձայ։

"Արճէշ գտնուած ժամանակ իմացայ որ այդ կողման Քուրդերը Հէքքեարիի խռովութեանց սկսելէն ի վեր աւելի մեծ գործունէութիւն ցուցած են աւազակութեանց և չարութեանց մասին։ Այսոր պատճառը մասամբ այն զրդռութիւնն է անշուշտ, որ Հէքքեարիի ապստամբութեան հետևանքն եղած է. բայց մասամբ պատճառ կրնայ լինել նաև ցորենի նուազութիւնն և սղութիւնն, որ զանոնք աւազակութեան կը մղէ ձմրան համար պաշար պատրաստելու նպատակաւ։

"Ես Արճէշ էի երբ նոր Գայմագամ մ'եկաւ, որ հարաւի կողմէն Սրճիշոյ կից եղող Աղճաւաղի Գայմագամութենէն անդ փոխադրուած էր։ Իւր նախորդ պաշտօնին մէջ յոյժ լաւ հանդամանք ցուցած էր. բայց ըսաւ ինձ թէ, իւր մեծերէն ըստ բաւականին օգնութիւն չդտնելուն պատճառաւ, անկարող էր ուզած միջոցները ձեռք առնուլ ըզ Քուրդս զսպելու համար։ Գայմագամին հետ խօսակցութեանս միջոցին քանի մը Քուրդ Աղաներ եկան. ես զանոնք յորդորեցի որ Գայմագամին հրամանաց հնազանդին, և բարեկարգութիւնը պահպանելու գործին մէջ իրենց ազդեցութիւնը դործածեն, և յարեցի որ ժամանակ մը վերջ իրենց գիւղերը դալով նորէն պիտի տեսնեմ զիրենք։ Ըսածներուս հաւանութիւն տուին։

"Վան վերադառնալէ ի վեր, իմացայ որ Շէյխ Ուպէյտուլլահ կատարեալ հնազանդութիւն խոստացեր է Սուլթանին կամաց։ Ասկից դատ, իւր մարդիկով ուրիշ ապըստամբ Քուրդ ցեղի մը վրայ յարձակեր և ծանրապէս հարուածեր է զայն. բայց որովհետև այս բաներն առանց հրամանի կ'ընէր, Վանայ կուսակալը խնդրեր է Շէյխէն որ իշխանութիւն չտացած այս կերպ գործողութիւններէ ետ կենայ։

"Ահա այժմ, Քրդաց շահատակութիւնները կ'աւելնան, և զանոնք զսպելու խոստմունք ի դերև կ'երթեն։ Ամեն կողմէ օգնութեան համար եղած խղճալի աղաչանքները սրտապոյր են։ Այսօր վեց պատուիրակութիւնք եկան ինձ, գլխաւորապէս Վանայ և Պաշգալէի ու Ճուլամերկի մէջտեղերէն, գանգատելով և ըսելով որ հակառակ պարագայի մէջ պիտի թողուն իրենց տուներն ու տեղերը. . . (1)։

. . . . . .

ԷՄԻԼԻՈՒՍ ԲԼԷՅԹԸՆ

ԱՌՈՂՋԱԲԱՆԱԿԱՆ

ՈՓԵԼԻՑ ԸՄՊԵԼԻՒ

(Շարունակութիւն և վերջ)

Ռօէշ սրբեցողաց վրայ տեսած երևոյթներն այսպէս կը բաժնէ։ 1. Արբեցական ամբարդութիւն (ինիմանիթէ էպրիէօղ)։ 2. Բուն սրբեցութիւն (իսրօնեբռի բրօբրը)։ 3. Արբեցական բանդագուշանք (ալիւսինատիօն էպրիէօղ)։ 4. սրբեցական յիմարութիւն (ֆօլի էպրիէօղ)։

1. Աէքէցական ամբարդութիւն. երկու տեսակ կ'ըլլայ որք են.

Ա. Արբեցական վայրագութիւն որ հուժկու, զօրեղ և անկիրթ անձանց վրայ կը տեսնուի. այս անձինք կը պարծենան, կը հայհոյեն, կը ծեծեն և կը վիրաւորեն։

Բ. Արբեցական դեգութիւն (թիթիզլիք) որ աւելի տկար անձանց վրայ կը տեսնուի. այս անձինք տխուր, տժգոյն և կուսակեր կը լինին. ամէն բան և ամէն ոք կ'ստդտանեն. նաև դատարկապորտ և չաղակրատ են։

2. Աէքէցական. երեք աստիճանի կը բաժնուի որք են.

---

(1) Իրրև արտաքին խնդիր, մեք այս մասին մեր դիտողութիւններն արդէն յայտնեցինք երբ Նեստորականաց վրայ կը խօսէինք։ Իրրև ներքին խնդիր, մեր Հայաստանցի տղաց ոչ աղուութիւնը կը հրաւիրեմք այն խօսքերուն վրայ, զորս ասա Բրիտանական հիւպատոս մը կ'ըսէ Նեստորականաց զովելի և պարսաւելի հանգամանքներուն նկատմամբ։ Ծ. Խ.

(1) Պատչամ կը համարիմք զանց ընել այս տեղեկագրին մնացած հատուածները. մանաւանդ թէ անօգուտ է զարթուցանել այնպիսի ցաւեր, որոց դարման ստանալու ժամը վերջապէս մատնացած կ'երևի՝ չնորհիւ կայսերական կառավարութեան բարեկարգական դիտաւորութեանց։ Ծ. Խ.

Ա. Ոգելից ըմպելեաց փոփոխմարդիկ հասկնալով որ ոգելից ըմպելիները զուարթութիւն կը պատճառեն, այդ զուարթութիւնը հայթայթելու համար ոգելից ըմպելեաց փոփոխք կ'ունենան։

Բ. Ծաստիագոյն փոփոխք, որ ուժերը տեղը բերելու համար ղդայուած պէտքին հետևութիւնն է։

Գ. Անդիմադրելի փոփոխք, որ շատ անգամ չրջանաւոր ձևով կ'երևի և ճշմարիտ մոլութիւն մը կը կազմէ։

Օղիին գործածութիւնը և չափազանցութիւնը գինիէն աւելի շատ արբեցութեան կ'առաջնորդեն։ Անգործութիւնը, հեշտական սովորութիւնները, վիշտերը, մտաւոր հոգնութիւններն արբեցութեան ծագման կը նպաստեն։

3. Աբբէցական քանդափուռնի պէտքանց։ Այս բանդադուշանք բազմաթիւ են և զանազան. այս բանդադուշանաց ենթակայ անձինք դայութիւն չունեցող առարկաներ կը տեսնեն, կը շօշափեն, էութիւն չունեցող հոտեր կ'առնեն, ձայներ կը լսեն և հոտեր կ'զգան։

4. Աբբէցական յիմարութիւն. երևք տեսակ կը լինի.

Ա. Տիւրէոմ թրէմենս, որ այսպէս կը սահմանուի. ուղեղային և ջղային պաշտամանց խանգարումն, որոյ կընկերանան աչքութիւն, զառանցանք, խռովութիւն, դող անդամոց, բանդադուշանք. ասոնց կը յաջորդէ խորին և ծանր թմբրութիւն։ Օղիին չափազանցութիւնը գինիէն աւելի շատ տիւրիոմ կը պատճառէ. երբեմն այս արկածն այնպիսի անձանց կը պատահի որք չեն արբեցեր, այլ իրենց կազմութեան չը հանդուրժածէն աւելի կը խմեն։

Բ. Արբեցողաց սուր մոլութիւն (մանի էկիւ տէ պիւվէօր), որ ամեն ինչ ջնջելու, կոտրելու անդիմադրելի հակում մ'է, զգայարանաց բազմաթիւ և զանազան չփոթութեամբ ընկերացեալ։ Այս արկածին ժամանակ հեշտութիւնը և մերձաւորութեան հակումը վայրենական կերպով կ'աւելնան։

Գ. Մելամաղձական յիմարութիւն, որ աւելի երկրորդական հիւանդութիւն մ'է։ Արբեցողութեան դոփճառները բազմաթիւ են և հետևեալ կերպով կարելի է զանոնք դասակարգել.

1. Քանի մը արուեստներ, որք բուռն կրակի մը տակ կենալ և կամ ասոտիկ ուժերու սպառումն կը պահանջեն. 2. Մարմնական խիստ աշխատութիւնք, կամ այնպիսի աշխատութիւնք, որք օդին անկանոնութեանց դիմադրութիւն կը պահանջեն. 3. Նստոպական և անդործ կեանք, անզբաղութիւն. 4. Գինեվաճառութիւն կամ ոգելից ըմպելիներու արուեստ, պանդոկապետութիւն. 5. Դէշ օրինակներ, դէշ խրատներ և զանազան տարու կարող ընկերութիւն, 6. Թշուառութիւն, որ թշուառը քիչ մը խմելու կը մղէ ապրելու և անօթութիւնը հանդարտեցնելու համար. յետոյ սովորութիւնը վրայ կը հասնի. 7. Մրցելու ճաշակ, բարուց թեթևութիւն. 8. Կիրք, սրամտութիւն, բարկութիւն, ամեն տեսակ վիշտ. 9. Մասաւոր աշխատութիւնք, մանաւանդ անոնք որ երևակայութիւն կը պահանջեն. այսպէս բանաստեղծք, արուեստագէտք, երաժիշտք ընդհանրապէս կը խմեն. 10. Քանի մը բարոյական պէտքեր, զորօրինակ դործարանաց տկարութիւն որ խիստ մը կուզէ. այս խրթանը օրէ օր անբաւական դարմ աւելնալու պէտք ունի և կառաջնորդէ գինիի դործածութենէն օդիի դործածութեան. 11. Հաճոյից չարաչար դործածութիւն, եռանդոտ բարեխառնութիւն մը, որ նորանոր վայելքներ փնտռելու կը մղէ։

Տեսնենք այժմ թէ որո՞նք են արբեցողաց հիւանդութիւնք։ 1. Ամենէն յաճախ պատահողն է գինոմոլութիւնը, որ ալքոհոլով սուր (էկիւ) թունաւորութիւն մ'է. գինոմոլութիւնը կրնայ ուղեղային արեան հաւաքումն և արիւնահոսութիւն յառաջ բերել որ երբեմն մահ կը պատճառէ։ 2. Խմելու սովորութիւն կամ մանաւորապէս օրիով ժամանակաւոր (քրոնիք) թունաւորութիւն, որ շատ հիւանդութեանց աղբիւր կը լինի։ Այս խմելու սովորութեան հետևանքները շատ տեսակ են և մանաւորապէս հետևեալներն են.

Ա. Խմելու սովորութիւնը քանի մը հիւանդութեանց ծնունդ կուտայ, որք սովորական պայմաններու մէջ բոլորովին ուրիշ պատճառներու արդիւնք են։

Բ. Քանի մը հիւանդութիւնք, որք նոյնպէս ուրիշ պատճառներէ ծնունդ կառնուն, ոգելից ըմպելեաց դործածութեամբ կը սաստկանան և մանաւոր երևոյթ կառնուն։

Գ. Շատ անգամ սուր հիւանդութիւն մը կամ որ և իցէ սխտաբեր ապդեցութիւն մը արբեցութեան յատուկ եղած հիւանդութիւն մը յառաջ բերելու պատճառ կը լինի։ Տէլիրիումը օրինակ մ'է մեր ըսածին. այս արկածը շատ անգամ սուր հիւանդութեան մը ժամանակ կը պատահի։

Ոգելից ըմպելեաց խնդրոյն մէջ աւելի թափանցելու համար՝ հարկ է ուսանիլ ոգելից ըմպելեաց ստամոքսին վրայ ունեցած տեղական ապդեցութիւնն և յօրինուածին վրայ անոնց ընդհանուր ապդեցութիւնը։

1. Տեղական ապդեցութիւնք ստամոքսին և մարսողական խողովակին վրայ։

Այս դործարանաց վրայ Ալքոհոլին ըրած ապդեցութիւնները մանաւորապէս հետևեալներն են.

Ա. Մարսողական մաղասային թաղանթին սովորական դրդռութիւնն և յետոյ անոր տեւական բորբոքումը.

Բ. Այս անդադար դրդռութիւնէն յետոյ հաղուագիւտ չէ տեսնել աւելի ծանր ապականութեանց ծագումը, ինչպէս ստամոքսի քաղցկեղ (քանսէռ, ինճիմէ)։ Շատ բժիշկներ կը հաւատան թէ ստամոքսի քաղցկեղը ամեն առաւօտ անօթի բերնով օղի խմելու սովորութենէն ծնունդ կառնէ։

Դ. Մարսողութեան յապաղումն և դժուարութիւնը շատ անդամ ոգելից ըմպելեաց դործածութեան արդիւնք են։

2. Ընդհանուր ապդեցութիւնք.

Նախ արեան տեսակ մը այլափոխութիւն, փոփոխութիւն մը որոյ բնութիւնն անծանօթ է և որ օտար թունաւոր մարմնոյ մը՝ ալքոհոլին անդադար ապդեցութենէն յառաջ կուդայ։ Ըսելոյ այս փոփոխութիւնը լաւ կը սահմանէ երբ կըսէ թէ արեան երակային յատկութեան աճումն է։ Ընդհանրապէս արբեցութեան վերադրեալ հիւանդութիւնք հետևեալներն են. 1. Միւրական հիւանդութիւնք և մանաւորապէս թոքախտ (ֆիթիզի բիւլմնէռ)։ 2. Սրտի դործարանական հիւանդութիւնք. 3. Լեարդի հիւանդութիւն (սիռօզ տիֆօս)։ 4. Երիկամանց հիւանդութիւն (Պռայթի ախտ)։ 5. Ուղղային արեան հաւաքմունք և կախուած. 6. Ենդոդարութիւն (ըսքոռպիւ)։ 7. Լուսնոտութիւն։

Եթէ արբեցութիւնը դրապէս այս հիւանդութիւնները չը պատճառէ իսկ, մեծ ապդեցութիւն կ'ընէ անոնց ծագման։

Քարի հիւանդութիւններն, ինչպէս վերը բացատրեցինք, յաճախ շատ ազօթային կերակուրներու հետ գինիի դործածութենէ և անչարժութենէ յառաջ կուդան։

Ոգելից ըմպելեաց չարաչար դործածութիւնը յաճախ անկարողութիւն և ամլութիւն կը պատճառէ։ Ըստ Լիրիբի, ոգելից ըմպելեաց չափազանցութենէն ողայոց երկու երրորդը իրողջելն կը ջնջուին և ծնողներն ու ապրողները վաղահաս մահուամբ կը փճանան, տկար և փափուկ կազմութիւն մը կունենան, և երբեմն ալ ոսկրաթոյլ (ռաչիթիք), խուլագար (սքրաճալը) կը լինին. ցնցումներ (ըղբազմս) և մինոտաստ (մէնէնժիթիթ) կունենան։

Ինքզինքին արբեցութեան տուող ժողովրդոց սերունդներն արբեցութեան բոլոր հետևանքները կը կրեն և բոլոր այս հիւանդութիւններուն վարակեալ կը ծնին։

ԵԴՈՒԱՐԴ

ՍՈՎ Ի ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Դասաք-քէօր 29 Օգոստ. 1880

Ազնիւ Մասիս

Սովելոց խնամատար Կեդր. յանձնաժողովին հասած և պատուական լրագրոյդ էջերուն մէջ մերթ հրատարակուած հեռագիրներէն, ցաւ է ինձ տեսանել թէ ամիսներ եղանակի մէջ իսկ՝ տեղ տեղ սովն դեռ կը շարունակէ, ողէտ և թշուառութիւն Հայաստանի ամէն երկիրներն կը տիրեն առ հասարակ, և ժողովուրդք ոգեսպառ և վշտակոծ՝ միշտ օգնութիւն կը հայցեն։

Այս վիճակն տխուր, ինչպէս կը տեսնուի՝ եթէ այժմէն չփութամք բարւոքել, սովն դժոխորկոր՝ առ փոքր առ փոքր, Հայոց ընդհանուր դաւառներն ձմրան մէջ վերբստին երևան պիտի գայ, և պիտի լրիւ լիզու այն թշուառ սարսածներն՝ որք անհնարին տառապանաց երեսէն՝ մինչ ցարդ՝ ի յեսին շունչ դառնութեանց բաժակն քամեցին։

Դիտաց այս ընթացքէն, վտանգն՝ որ անխուսափելի կը թուի, դիւրին է նախատեսել թէ ապադայն ո՛րքան ահաւոր և քանի՛ դառն կերպիւ պիտի ներկայանայ մեզ, երբ չդիմագրաւեմք նորա դէմ։

Հայրենիք կարօտ է այսօր, և իւր կարօտից ամենէն կարևորագոյն և ստիպողականն սերմի մատակարարութեան խնդիրն է. այո՛ սերմն, որ Հայ հողագործին սեպհական անմիջակ դաշտերն պիտի բերդնուրէ, սերմն՝ որ դատարկացեալ ամբարներն յապաղայն ալիտի լնու, և սովահար քաղցելոյն այժմեան յուսահատութիւնն պիտի փարատէ։

Սովելոց խնամատար Կեդր. յանձնաժողովն, որոյ ճգանց արդիւնքն անուրանալի է, սերմի մատակարարութեան անհրաժեշտ պէտքն արդէն լաւ զգայած՝ կը լսեմք թէ ի մեծոց նուիրատուներու միջոցաւ, կրկին անդամ ժողովրեան պիտի դիմէ, և նուիրեալ դումարով այս մեծ պէտքն լցուցանէ։

Նուիրատուներու որոշեալ ընդհանուր չափն՝ որքա՞ն ստուար և մեծաքանակ դումար մի եւ կազմէ, մեզ համար նուիրական պարտաւորութիւն մ'է ջանալ հայթայթել և հաւաքել։

Վերջին հանգանութեան դարձոյն մէջ Հայութեան ցոյց տուած մարդասիրական վեհ և բարձր ըղդայումներն, և այն տարօրինակ դումարն ու դարձին, որ արդարև օտարաց զարմանքն իսկ դրաւեց և բարոյական մի մեծ ապդեցութիւն ներշնչեց նոցա վերայ, ինձ յուսալ կուտան՝ թէ Պատ. Կեդր. Յանձնաժողովոյն այս վերջին ձեռնարկն իսկ լիուլի կերպիւ պիտի արդիւնաւորի։

Հայաստանի Հայ ժողովուրդն, այսօր ողիտից յաղէտս կը տարուբերի, և ամենեին յուսալմամ՝ իւր աչերն երկինք սևեռած, իսկ ձեռքն առ մեզ երկնցուցած՝ մէկ կողմէն զՀայութիւնն կ'օրհնէ մշտամբառնչ և ի միաբանութեան հաց կը խնդրէ յարաժամ։

Ինչպէս մինչև ցարդ, և այժմ միանդամ ևս ողորմիմք այդ թշուառ էակաց, որ մեր ազգութիւնն, սիրան ու հոգին կը կազմեն։

Ողորմիմք այո՛, և Հայր ու մայր, քոյր և եղբայր, ուսանող պատանի, ամենքս միահաղոյն, հրատարակի վերայ, դբօսանաց վայրերն, երկեղեցիներու, վարժարաններու և տուներու մէջ նուիրատուն ի ձեռին, իրերաց բաժնեմք, ցրուեմք և արդիւնքն հասուցանեմք արադտա Պատ. Կեդր. Յանձնաժողովի՝ յօդուտ մեր դժբաղդ եղբարց և ի պատիւ Հայութեան։

Ազնիւ Մասիս, Դուք՝ որ սովոյ խնդրոյն մէջ Ձեր պատուական լրագրոյն էջերն միշտ կարօտելոց նուիրեցիք, հաճեցէք հիւրընկալել ներկայ Հրատարակս ուղղեալ առ ամենայն մարդասէր ազգայինս, և ընդունիլ կանխաւ իմ խորին յարգանքներն։ Յ. Դ.

ԹՂԹԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Ի ՀԱՅԱՍՏԱՆԷ

ԵՐԻԶԱ (Երզնկա)

16 Օգոստ. 1880

. . . Խրաղրատպեա Տէր.

Քաղաքիս Ընկերական վարժարանի ամավերջի հարցաքննութիւնք և մրցանակաբաշխութեան հանդէսը տեղի ունեցան անցեալ շաբթու մէջ՝ ի ներկայութեան Մեծ. ուսուցչաց խմբին, Կեդրոնական և Քրիստոնեան օրիորդաց վարժարանաց Պատ. Հոգաբարձութեանց և պատուաւոր հասարակութեան, ուր ներկայ գտնուելու պատիւն ունենալով՝ զդացածներս կը փոփոքիմ ազնիւ Մասեացդ միջոցաւ յայտնել Հայ հասարակութեան։

Երիզային, որ վաղուց Ընկերական սանուց Ա. չրջանին տրդեանց կ'սպասէր, մեծ եռանդով կը փութար միշտ ներկայ գտնուիլ քննութեանց, որ ամենայն պայծառութեամբ և յաջողութեամբ շարունակուեցան։ Աշակերտք լեզուագիտութեան, հայկաբանութեան, ուսմանց և ձայնադրութեան մէջ իրենց առաջարկուած հարցմանց խիստ աշխուժութեամբ կը պատասխանէին, այնպէս որ Մեծ. Քննիչք և ժողովուրդն ամեն օր ուրախ զուարթ կը մեկնէին վարժարանէն։ Իսկ աշակերտաց գծած աշխարհագրացոյցներն և գծագրութիւնները, որոց մէջ մատանց նրբութիւն և ճարտարութիւն կը փայլէին, ամենուն զարմանք և բերկրութիւն կ'ազդէին։ Այսպէս՝ Ընկերական վարժարանն, որ եօթն և տասն ամիսներէ հետէ բացուած է, այս առաջին քննութեամբ պայծառ արդիւնք մի ցոյց տալով Երիզայոյն տկնկալութիւնքն ու իղձերը կը պակէ և մեծամեծս ևս կը խոստանայ։

Ամենայն տասներորդ կիւրակէ օրն ալ վարժարանին մրցանակաբաշխութեան հանդէսը կատարուեցաւ խիստ չքեղ կերպով նոյն վարժարանին մէջ, որ Ս. Փրկիչ թաղի նորակառոյց դեղեցիկ յարկը փոխադրուած է մի քանի տասէ ի վեր։ Ս. Փրկիչ թաղի այս հոյաշէն վարժարանը, որ ոչ միայն Երիզայի, այլ չրջակայ քաղաքաց մէջ իսկ հաղուագիւտ է, մեծ պատիւ կը բերէ արդարև նոյն թաղի պատուարժան ազգայնոց, որոց հայրենասիրութեան մի անմահ ու հոյակապ յիշատակարանն է։ Հանդէսը ժամ 3ին սկսաւ ընդ նախագահութեամբ բարեխնամ Առաջնորդ Ս. Հօր, և ի ներկայութեան հարիւրաւոր ժողովրդեան։ Նախ վարժարանին տեսուչ Պ. Ամատունին դպրոցին մի-ամեայ չրջանին տեղեկագիրն ընթերցաւ, ուր իրր ի հայելւոջ ցոյց կուտար աշակերտաց մի ամի մէջ ստացած վիճակը և վարժարանին մէջ ի գործ դրուած ուսուցման եղանակները։ Յետոյ մրցանակաց բաշխում տեղի ունեցաւ, որուն յաջորդեցին աշակերտաց կողմէ արտասանեալ ուսումնական և բընագիտական նիւթոց վերաբերեալ դեղեցիկ տրտմախօսութիւնք, որոցմով Պ. Պետրոս Փողարեան՝ վարժարանին հայրենասէր ուսուցիչը, ժողովրդային ու ընտանեկան նախապաշարմանց արդար հարուածներ կուտար։ Այնուհետև նոյն իսկ Պ. Փողարեան բեմ ելաւ և ընտանեկան դաստիարակութեան վերայ խմաստուն տեսութիւն մի արաւ և ճշդագրիտ բացատրեց ընտանեկան կրթութեան անհրաժեշտ պէտքը, ծնողաց անմիջական պարտականութիւնքը, և այն մեծամեծ վնասներն, որք յառաջ կուգան, ի մասնաւորի Երիզայի մէջ, ընտանեկան յոռի դաստիարակութենէ։ Ունկնդիր հասարակութիւնը ջերմ ծափահարութեամբ օրհնեցուց Մեծ. ատենաբանին խօսքերը։ Հանդիսականներէն Մեծարոյ անձերէ եաք վարժարանին Հիմնադիր խորհրդոյ ատենապետ Պ. Յ. Շաւարշ ատենաբանեց, իւր ազգու և յուզիչ լեզուաւ, և ի դիմաց հիմնադրութեան անհուն և ջերմ շնորհակալիք յայտնեց վարժարանին Տընօրէն—ուսուցիչ Պ. Ամատունոյ և նորատաղնիւ պաշտօնակցաց, որք ոչ իրրև վարժապետ, այլ իրր հայր աշակերտաց, իրրև անձնուէր ու անխոնջ մշակներ աշխատել էին վարժարանին յառաջադիմութեան համար։ Առաջին անդամն էր այս, որ ուսուցիչ մը իւր աշխատութեան համար քաղցր վարձ մի կընդունէր, բարոյապէս կը քաջալերուէր, դի կը դնահատուէին դէթ իւր ջանադրութիւնքն ըստ արժանւոյն, որ աւա՜ղ, վարժապետաց բաղդէն՝ անտես ու անմատանալի մնացել էին։

Պ. Շաւարշ առաջ տանելով իւր ճառը, բացատրեց թէ ազքատիկ դաւառի մի ազքատ ժողովուրդը, որպէս Երիզացին, չկրնար կատարեալ ուսումնարան մի ունենալ բարձրագոյն ուսմունք և դասեր պարունակող, և թէ ընկերական վարժարանը զոհ կը լինէր, եթէ ժողովրդական միջնակարդ վարժարանի մի դերն կատարէր դէթ, զորս չունէր սակայն, քանի որ կը պակսին ինամ երկրագործական ու բնական գիտութեանց տարրական դասերն, որք Հայաստանի արհեստաւոր և գիւղացի ժողովուրդը կազմելու պատրաստուող մանկանց անհրաժեշտ են։ Ազգային լուսաւորութեան ու վերակենդանութեան վերայ ալ խօսեցաւ Պ. Շաւարշ, և յորդորեց ժողովուրդը որ մեն մի անհատի բաժին եղող օրական 20–30 փարա դաստիարակութեան լման չենայէ. թէ Հայկական խընդիրը, այդ կորդեան հանդոյցը մեր իսկ զոհողութիւններէն ու անձնուիրութիւններէն զատ ոչ այլ ինչ կարէ լուծել։ Հուսկ ապա Դեր. Առաջնորդ Ս. Հայրը խօսք առնելով՝ կրկնեց իւր այն օգտակար առաջարկը, զոր Երեսփոխանական ժողովոյ մէջ յայտնած էր, այս է ընդհանուր ընկերութիւն մի կազմել Երիզայի մէջ, ուր կարող լինին մասնակցիլ ամենահամեստ բաժնով մի ամէն ազգային անհատներ, և այսուհետև վարժարանաց զարդացման նոր զարկ մի և մղում մի տալ, մանաւանդ նախակրթարանները բարւոքել, որ չատ ողբալի դրութիւն ունին այսօր. յետոյ Առաջնորդ Սրբազան զեղեցիկ կերպով գնահատեց Ընկերական Հիմնադրութեան, պաշտօնէից և տանուց դողէի աշխատութիւնքը, դրատուց և օրհնեց զայնս։

. . . Տէր, ես իրրև ունկնդիր՝ այս հանդէսին առթիւ բուռն հրճուանք և բերկրութիւն զդացի, և այնչափ զդացումներ յորդեցան յիս, զորս անհնար է բացատրել։ Կանոնաւորութիւնը, բարեկարդութիւնը, որ յամենայնի կը տիրեն, խիստ նախանձելի դիրք մի կ'ընծայեն վարժարանին. Լեզուագիտութեան, մանաւանդ պատմութեան և գծագրութեան մէջ աշակերտաց խիստ յաջողակութիւնը, վերջապէս վարժարանին այս Ա. չրջանին մէջ դուրս եկած արդիւնքը, ոչ միայն իմ, այլ ամէն Հայու վերայ պարտք կը դնէ խորին շնորհակալիք և խնդակցութիւն յայտնել այս պատուական յարկին համայն պաշտօնէից, որոց անձանձիր աշխատութիւնք, քրտունք ու զոհողութիւնք օրինակելի են ապագէն։ Ցայժուրախ եղայ նաև երբ դիտեցի որ Մրցանակաբաշխութեան հանդէսը երեւակայական և ունայն բացագանչութիւններով չէր անցնիր այս անդամ, այլ արամախօսութեանց և բանախօսութեանց միջոցաւ ամենակարևոր և ազդու դասեր կուտար ժողովրդեան, որ յերաւի նորանոր զդացմամբը և ապաւորութեամբը մեկնեցաւ վարժարանէն։ ԵՐԻԶԱՑԻ ՈՄՆ

Երէ Մրցանակաբաշխութեան հանդիսի

Արիք սանունք ընկերական
Մատաղ սերունդք Թորդոմեան
Եղցուք տունել յայս առաւարէզ
Զյաղթանակաց մեր զհանդէս։
Օ՛ն երդեսցուք մեք սրտագին
Նուագս առեալ ցնծագին
Մեր վաստակոց ի Մրցանակ
Ի վեհ ձեռաց տարեալ պսակս։
Արիք ընկերք սիրաք մեր ի խինդ
Եղցուք ի պար թիւնթ ի թիւնթ
Ողջունեսցուք փունջս ի ձեռին
Զմեր բարերարս և դաստին։
Օ՛ն հնչեսցեն ի մերս դաշնակ
Լերինք Հայոց Մասեաց սարք
Կեցցեն յաւետ մեր բարերարք
Կեցցեն ի սէր համայն Հայք։

Պ. ՓՈՂԱՐԵԱՆ

Ի Ս. ՎԱՆՍ ՑԱՐՄԱՇ

27 Օգոստ. 1880

Տէր.

Կը խնդրեմ, որ բարեհաճիք հրատարակել քանի մ'անգամ Ձեր հանապազօրեայ թերթին մէջ՝ թէ Արմաշու վանից ճանապարհին ապահովութեան ամէն հոգ տարուած է, ըստ տարեկան սովորութեան Ս. խաչի տօնին ու խաչաւորութեան դալ փափաքողները պէտք է կատարելապէս վստահ լինին իրենց երթևեկութեան վրայ։

Մնամ Ձեր Յարգութեան
աղօթարար
ԽՈՐԷՆ ԵՊԻՍԿ. Հ. Վ. ԱՐՄԱՇՈՒ

Les annonces pour la France, l'Angleterre, l'Allemagne, l'Autriche-Hongrie, la Belgique, la Suisse et l'Amérique sont exclusivement reçues par la *Compagnie Générale de Publicité Etrangères G. L. DAUBE et Cie*, à Paris, Londres, Berlin, Vienne, Francfort, Zurich, etc.

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ

Պ. Նորայր Բիւզանդացւոյն Գաղղիերէնէ Հայերէն ընդարձակ բառարանին տպագրութիւնն սկսած է և արդէն մինչև տասնեւվեցերորդ թերթն հրատարակուած։ Առ այժմ կանոնաւոր կերպով յարաթը մէկ թերթ կ'երթայ, քանի մը չարաթ յետոյ երկու թերթ երթալ պիտի սկսի։ Նորա որք բաժանորդ չեն գրուած և չեն կրնար մի անգամ մէկ ու կէս տարի վճարել, կրնան թերթ առ թերթ գնել, որ 60 փարա է։

Գլխաւոր մթերանոցն է Ցրէնկեան դրավաճառանոցը. կը գտնուի նաև ամեն Հայ դրավաճառաց քով և Արշակ Լֆէնտիի թղթավաճառանոցն ի Ղալաթիա։

ԱՇԽԱՐՀԱԲԱՌ

ՀԱՑ ԼԵԶՈՒՆ

ԳՐԵՑ

ՏԻՆԻՆ ՍՐԲՈՒՀԻ ՏԻՆՍԱՐ

ՎԱՃԱՌԵԼԻ

Ի Նպատակ Դպրոցասէր–Հայասէրաց Ընկերութեան մէկ քառորդ մէճիտ։

ԱՌՈՂՋԱՊԱՀՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՏԱԾՈՒՄՆ

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՆԿՈՒԹԵԱՆ

Խմբագրեալ Գաղղիոյ առողջաբանական ընկերութեան յանձնաժողովին

Եւ թարգմանեալ

Ի Տոքթոր Տ. Ա. Փէչոխալճեանէ

Ժողովրդոց սնման կամ նուազմանն պատճառներէն զլխաւորին՝ այն է մանկատածութեան լաւ կամ յոռի եղանակին վասն խօսող ամենակարեւոր գործ մ'է, ամեն ծնողաց ընթերցմանն արժանի։

Կը ծախսուի ամեն հայ դրավաճառաց քով։ Գին 3 ղրուշ։

ՊԱՆՏԿԵՐԱԶԱՐԴ

ՀՈՉԱԿԱՒՈՐ ՈՃԻՐՔ

ՊՐԷՆՎԻԼԻԷ ՄԱՐԳԻԶՈՒՀԻ

Հէրէնակ Աչէոանդրը Տէ-մա

Թարգմանիչ Մ. Յ. Մելիքեան

Հրատարակիչ Ս Ղ. Պարսիզպանեան

Այն հետաքրքրական պատմութիւնը, որ ընտիր պատկերներով ճոխացեալ է, Հայրենիքի խմբագիր Մ. Յ. Մելիքեան էֆէնտիի թարգմանութեամբ 'ի լոյս ընծայեալ ըլլալով, կը ծախսուի բոլոր դրավաճառաց քով ի գին 7 ղրուշ։

Իսկ կեդրոնատեղին է՝ Եէնի ճամի Զիլինկիրլէր ճատէսի Ս. Ղուկասեան գրատունը. ուր կը ծախսուի նաև «Արուեստ երկայնակեցութեան» անուն օգտակար գիրքը ի գին 10 ղրուշ։

ՊՏՈՅՏ ՄԸ

ՊՈԼՍՈՅ ԹԱՂԵՐՈՒ ՄԷՋ

ԳՐԵՑ

Յ. Յ. Պարոնեան

ՀՐԱՏԱՐԱԿԵՑ

Ս. Ղ. Պարսիզպանեան

Այն գործոյն 12 երորդ տետրն արդէն տպագրուած և շրջաբերութեան հանուած ըլլալով՝ կը ծախսուի լրագրավաճառաց քով, Ս. Ղուկասեան և Ցրէնկեան դրատունը և Սուճի Պօղոս աղայի խանութը ի գին 40 փարայ։

ՏԻԿԻՆ ՄՈՆՍՈՐՕ

Հռչակաւոր Աղէքսանդր Տիւմայի և Օկիւսթ Մաքէի ամենէն ընտիր թատերախաղերէն մէկն է, զոր թարգմանած է Պ. Ա. Գ. Գասէվէթեան։ Այն գործը Զմիւռնիայէն հասած ըլլալով, կը ծախսուի Եէնի-ճամի, Զիլինկիրլէր ճատէսի թիւ 2 Ս. Ղուկասեան գրատունը և ուրիշ գրավաճառաց քով. գին 7 ղրուշ։

ՏՆԱԿԱՆ ԲԺԻՇԿ

ՀԵՂԻՆԱԿ

ՏՈՐԹԼՕՐ ՎԱԼԼԻԹԻ.

Թարգմանիչ Ե. Մուրատեան

Հրատարակիչ Ս. Ղ. Պարսիզպանեան

Այն օգտակար գրքոյկը, որ առաջինն է իւր տեսակին մէջ, ընտանեաց մէջ պատահած հիւանդութեանց աղէտ դարմաններ կառաջարկէ և օգտակար խրատներ կաւանդէ։ Մեր ընտանեկան կենաց շատ յարմար գործ մը լինելով, լաւագոյնդ մը կրնայ լինել մեր ընտանեաց։

Կեդրոնատեղին է Ս. Ղուկասեան գրատունը և կը ծախսուի ամեն գրավաճառաց քով 'ի գին 6 ղրուշ։

ՇԻՐՔԷԹԻ ԽԱՅՐԻԼԻ

ՇԱԳԵՆԱՒԵՐՈՒՆ ԵՐԹԵՒԵԿԻ ԺԱՄԵՐԸ

1880 ՕԳՈՍՏՈՍ 1 ՈՒՐԲԱԹ ՕՐԷՆ ՍԿՍԵԱԼ

ՄԻՆՉԵՒ ՕԳՈՍՏՈՍ 31

ԲՈՍՓՈՐԷՆ ԻԶՆՈՂ ՇՈԳԵՆԱՒԵՐԸ

Ժ-ր	Ե-ր-գ-կ-ն Եէնի-	Թ-ր
11 15	Եէնիմահալլէն Մէզարպուրնու. Պէյիւքտէրէ՝ Թարապիա Եէնիքէյ Մէհէնեա. Պոյանճըքէյ. Բուռնլի Հիսար. Պէպէք. (Արեւուտա գիշերի շաբաթին հետ պիտի հաղորդակցի.)	31
11 45	Ը Ա Գալատէն Եէնիմահալլէ. Մէզարպուրնու. Պէյիւքտէրէ. Թարապիա. Եէնիքէյ. Էմիրկէն Պոյանճ. Ը. Հիսար. Պէպէք.	28
1 15	Եէնիմահալլէն Մէզարպ. Պէյիւքտէրէ. Թարապիա, Եէնիքէյ. Էմիրկէն. Ը Հիսար. (Ուրբաթի օրերը Պէպէք).	33
2 15	Եէնիմահալլէն Մէզարպուրնու. Պէյիւքտէրէ. Թարապիա. Եէնիքէյ Մէհէնեա. Էմիրկէն, Պոյանճըքէյ. Ը. Հիսար, Պէպէք	18
3	Ա. Գալաթ, Եէնիմահալլէ Մէզարպ. Պէյիւքտէրէ. Թարապիա. Եէնիք. Էմիրկէն. Պոյանճըքէյ. Ը. Հիսար, Պէպէք. Արնավուտքէյ. Գուրուչէշմէ. Օրթաքէյ. Պէշիկթաշ.	34
4 15	Եէնիմահ. Մէզարպ. Պէյիւք. Թարապ. Եէնիք. Մէհէնեա. Միրկէոն. Պոյանճ. Ը. Հիսար Պէպէք. Արնավուտք. Գուրուչ. Օրթաքէյ. Պէշիկթաշ.	28
5 30	Եէնիմահալլէն Մէզարպուրնու. Պէյիւքտէրէ. Թարապիա. Եէնիդիւզ. Մէհէն. Էմիրկէն. Պոյան. Ը Հիսար Պէպէք, Արնավուտքէյ. Գուրուչէշմէ. Օրթաքէյ. Պէշիկթաշ. (Ուրբաթի օրերը Սիրքէճի չը հանդիպիր).	33
6 15	Եէնիմահալլէ. Պէյիւք. Թարապ. Պէյքօղ. Եէնիք. Միւրկիւն. Գանըճա. Ը. Ա. Հիսար. Գանտիլի. Արնավուտքէյ. Զէնկէլքէյ. Պէյրպէյի. Օրթաքէյ. Գուզկունճուք. Պէշիկթաշ. Իսկիւսար.	4
8	Ա. և Ը. Գալատ. Եէնիմահալլէ. Մէզարպուրնու. Պէյիւքտէրէ Թարապիա. Պէյքօղ. Եէնիքէյ. Էմիրկէն. Պոյանճըքէյ. Ը. Հիսար, Պէպէք, Անավուտքէյ. Գուրուչէշմէ. Օրթաքէյ. Պէշիկթաշ. (Ուրբաթի օրերը Սիրքէճի չէ)	20
10	Մէզարպուրնուէն Պէյիւքտէրէ. Թարապիա. Եէնիքէյ, Էմիրկէն, Ը. Հիսար, Արնավուտքէյ. Օրթաքէյ. Պէշիկթաշ	22

ԱՐՆԱՎՈՒՏ ԳԻՇԵՐՆ

11 30	Արնավուտքէյ. Գուրուչէշմէ. Օրթաքէյ. Պէշիկթաշ	23
12	Արնավուտքէյ, Գուրուչէշմէ. Օրթաքէյ. Պէշիկթաշ. Գալաթա.	25
12 30	Պէպէք, Արնավուտքէյ. Գուրուչէշմէ Օրթաքէյ. Պէշիկթաշ. Գալաթա	22
1 15	Արնավուտքէյ. Գուրուչէշմէ. Օրթաքէյ. Պէշիկթաշ. (Բացի Ուրբաթէ).	2
2	Արնավուտքէյ. Գուրուչէշմէ. Օրթաքէյ. Պէշիկթաշ. Գալաթա (Ուրբաթի օրերը ժամը 1 30 ին կելնէ).	23
2 15	Արնավուտքէյ. Գուրուչէշմէ. Օրթաքէյ, Գուզիճ, Պէշիքթաշ.	25
3 30	Արնավուտք. Գուրուչ. Օրթաք. Պէշիքթաշ։ Գալաթաշ	22
8 15	Արնավուտգիւզէն ուղղակի կամուրջ։	23
10 45	Արնավուտք. ուղղակի կամուրջ։	25

ԱՍԿԱՐԻ ԵՂԷՆ

11 15	Պէյքօղ, Բաշպաղաչէ. Բիրթաթ փաշա մահալլէսի. Գանըճա, Ա. Հիսար, Գանտիլի, Վանիքէյ. Զէնկէլքէյ, Պէյրպէյի. Գուզկունճուք։	19
11 15	Արնավուտքէյ. Վանիքէյ. Զէնկէլքէյ. Պէյրպէյ. Գուզկունճուք. Գալաթաշ։	4
12	Պէյիւքտէրէ. Պէյքօղ, Բաշպահճէ. Գանըճա. Ա. Հիսար, Գանտիլի. Վանիքէյ. Զէնկէլքէյ. Պէյրպէյի. Գուզկունճուք Գալաթաշ։ (Ուրբաթի օրերը ժամ 12 45ին).	17
2	Պէյիւքտէրէ. Թարապիա. Պէյքօղ, Բաշտպահճէ. Ը. Բ. մահալլէսի Գանըճա. Ա. Հիսար, Գանտիլի, Վանիքէյ. Զէնկէլքէյ. Պէյրպէյի. Գուզկունճուք. Պէշիք. (Բացի Ուրբաթէ։	20
4 30	Պէյքօղ, Բաշպահճէ. Ը. բաշա մահալլէսի Գանըճա, Ա. Հիսար, Գանտիլի. Վանիքէյ. Զէնկէլքէյ. Պէյրպէյ. Գուզկունճուք. Սիրքէճի (Ուրբաթի օրերը Սիրքէճի չհանդիպիր)։	17
8 45	Պէյիւքտէրէ Պէյքօղ. Բաշպահճէ. Գանըճա. Ա. Հիսար Գանտիլի. Վանիքէյ. Զէնկէլքէյ Պէյրպէյ. Գուզկունճուք. Իսկիւսար (Ուրբաթի օրերը Սիրքէճի չանդիպիր)։	19
9 15	Վանիքէյէն ուղղակի կամուրջ։	2
10 50	Գուզկունճուքէն ուղղակի կամուրջ։ (Բացի Ուրբաթէ)։	23

ԿԱՄՈՒՐՋԷՆ ԵԼՆՈՂ ՇՈԳԵՆԱՆԵՐԸ

Ժ-մ	Ե-ր-գ-կ-ն Եէնի-	Թ-ր
12 45	Գալաթաշ. Իսկիւսար Պէշիկթաշ. Գուզկունճուք. Օրթաք. Պէյ. Զէնկ. Արնվ. Գանտ. Ա. և Ը. Հիսար, Գանը Էմիրկէն, Եէնիք Պէյքօղ Թարապ. Պէյիւք. Եէնիմահ.	4
1 15	Պէշիք. Օրթաք. Արնավ. Ը. Հիսար, Պոյանք. Եէնիք, Թարապ, Պէյիւք, Մէզարպ, Ը. Անատօլու Բաղաց։	34
2 15	Պէշիկ. Օրթաք. Արնվ. Պէպէք. Ը. Հիսար, Գանլճ, Միրկէօն, Եէնիք Թար. Պէյիւք. Մէզր. Եէնիմ.	28
3 15	Պէշիկ. Օրթաք. Գուրշէշ. Արնավ. Պէպէք Ը. Հիսար, Էմիրկ. Սիրքէճ. Եէնիք. Թարապ. Պէյիւք. Մէզարպ. Եէնիմահ.	33
5	Գալաթաշ Պէշիկ. Օրթաք. Գուրուչէշմէ. Արնավ. Պէպէք. Ը. Հիսար, Պոյանճ. Էմիրկէն. Եէնիք. Պէյքօղ, Թար. Պէյիւք. Մէզարպուրնու. Եէնիմահալլէ. Գավգալար.	22
6 30	Իսկ. Պէշիկթաշ. Գուզկունճուք. Օրթաքէյ. Պէյրպէյի. Զէնկէլքէյ Արնավուտքէյ Գանտ. Ը. Հիսար. Գանըճա. Էմիրկէն. Եէնիք, Թարապիա. Պէյիւք.	19
8	Արնավուտք. Պէպէք. Ը. Հիսար Միրկիւն. Եէնիք. Թարապիա. Պէյիւքտէրէ Մէզարպուրնու։	22
9 15	Պէշիքթաշ. Օրթաք. Գուրուչ. Արնավ. Պէպէք. Ը. Հիսար Պոյանճը. Սիրքէճ Եէնիք. Թարապ. Պէյիւք. Մէզար. Եէնիմահալլէ։ (Բացի ուրբաթէ)։	28
10	Ը. Հիսար, Պոյանճըքէյ. Եէնիք. Թար. Պէյիւք. Մէզարպ. Եէնիմահալլէ. (Ուրբաթի օրերը Պէպէք)։	33
10 30	Օրթաք. Արնավ. Պէպէք, Ը. Հիսար, Պոյանճըքէյ. Էմիրկ Սիրքէճ. Եէնիք. Թարապ. Պէյիւքտ. Մէզարպ. Եէնիմ. (Ուրբաթի օրերը Պէշիկ. հանդիպելով)։	18
11 10	Պէպէք Ը. Հիսար, Պոյանճ. Միրկիւն, Սիրքէճ. Եէնիք. Թարապ. Պէյիւք. Մէզարպ. Եէնիմահ։	20

ԱՐՆԱՎՈՒՏ ԳԻՇԵՐ

12 30	Պէշիքթաշ, Օրթաքէյ, Սրնավուտք։	23
1 45	» »	25
2 30	Պէշիկթաշ. Օրթաքէյ. Արնավ.	2
7 30	Պէշիք. Օրթաք. Գուրուչ, Արնավ,	23
10	Պէշիկթաշ, Օրթաք. Գուրուչ. Արնավ.	25
11 5	Գալաթ, Պէշիկ, Օրթաք, Գուրուչ. Արնավուտ.	2
11 20	Պէշիկթաշ, Օրթաք. Գուրուչ. Արնավուտ. (Բացի Ուրբաթէ)։	23
11 40	Պէշիքթ. Օրթաք. Գուրշ. Արնվ. Պէպէք։	22
12	Պէշիք. Օրթաք. Գուրուչ. Արնավ.	4

ԱՍԿԱՐԻ ԵՂԷՆ

2	Իսկիւսար Գուզկ. Պէյ. Զէնկ. Վանիք. Գանտ. Ա. Հիսար, Գանը. Բիրթաթ բաշա մահալլէսի Բաշապ. Պէյքօղ։	17
8 30	Գուզկունճուք. Պէյրպէյ. Զէնկ. Վանիքէյ։	2
9 30	Գալաթ. Գուզկ, Պէյ. Զէնկ. Վանիք. Գանտիլի, Ա. Հիս, Գանը. Բաշ. Պէյքօղ, Մէզարպ. Ը. Ա. Գավաք։	17
10 30	Գալաթաշ(Պէշիք. Գուզկ. (բացի ուրբաթէ)։	23
10 30	Պէյ. Զէնկ. Վանիք. Գանտիլ. Ա. Հիսար, Գանգ. Զուպուղ, Բաշապ. Պէյքօղ Թրպ, Պէյիւք։ (Ուրբաթի օրերը Գուզկ.)։	34
11	Պէշիք. Գուզկ. Պէյրպ. Զէնկ. Վանիք. Գանտ. Ա. Հիսար, Գանը. Բաշապ. Պէյքօղ։	19
11 40	Գալաթ. Գուզկ. Պէյ. Զէնկ. Վանիք. Արնավուտք.	25

ԿԱՐԵՒՈՐ ԱԶԳ.

Սարրաֆեան և ընկերութեան գործակալութիւնը պատիւ ունի արդի հասարակութեան ծանուցանել հետեւեալները։

1. Կալուած այսինքն տուն, խանութ, պանդոկ, ագարակ, արտեզ և հող ունեցող և զանոնք կամ վաճառել և կամ վարձու տալ ուզող անձանց առուտուր արձանագրութեան համար տումար մը բացուած է, որպէս զի իւրաքանչիւրին պատշաճաւոր գործերն դիւրութեամբ ի գործ դրուին։

2. Ընկերութեանս գործակալութիւնը համբաւաւոր ուղղանաւորաց հետ յարաբերութեան մտնելով թէ Կալաթայի և թէ Պոլսոյ կողմերը գտնուող և իրեն հաճոյ երեւցող քարուկիր տուն կամ խանութ, գոհարեղէն, ոսկեղէն և արծաթեղէն ինչք ու վաճառք գրաւ դնելով, ըրամական փոխառութիւն ընել ուզող անձանց չափաւոր տոկոսով և գրաւին բնական արժէքէն 30 0/0 զեղչմամբ հաշիւ մտնելու պայմանաւ դրամն պիտի կարենայ գտնել։

3. Ընկերութեանս գործակալութիւնը ամեն տեսակ վաճառք կամ կարարիք վաճառելու և գնելու և դիւրագնի ապահովութեան գնելու տարու փափաքող անձանց դիւրութիւն մը ընծայած ըլլալու բաղձանքով սոյն պաշտօնը ստանձնած ըլլալով միշտ թէ դրամատէրերու, թէ դրամի պէտք ունեցողներու և թէ վերոյիշեալ ընկերութեան անձամբ կամ գրով դիմելու ատենին յոյժ գոհ ըլլալնին կը յայտարարէ։

Կալաթա խավեարը խան թիւ 67

Ծ Ա Ն Ո Ւ Ց Ո Ւ Մ

Մեծ. Կ. Էֆէնտի ճիկէրճեան պատիւ ունի ծանուցանել յարգ. հասարակութեան թէ Ն. 2 Սինկիր կոչուած կարի մեքենան և իր գործիները Ամերիկայէն բերել տալով կէս գնովը կը վաճառէի։ Նոյնպէս և զանազան տեսակ նոր և ընտիր տպրանքներ, զորս կրնայ արժանագին տալ իրեն դիմող յանախորդաց։ Կեդրոնատեղին է կարին Բերդին մէջը, Կ. ճիկէրճեան թիւ 71 մագազան։

ԻԼԱՆԸ ԸԼՍՄԻ

Միւթէվեֆա Մըսրը Պոլսոյ պէյ վերէսէնին պա իրամ մա ֆայիզ իքի պին քուսուր լիրա աէյնի օլան Բօղ Դըրմրղեանը աէյնը մէգիւրէ մէրհուսնէ պուլլանան Մանեաս նահիյէսինան վաղը գոյուն քեաքիրը նամ չիֆթլիկին խլուլլն օն իքինճի կիւնիւ պա միւզայիսէ պէտէլի մուգարրէրի ելէ թալիպնէ ֆիրուխթ վէ թէսլիմի մուգարրէր պուլունաղընատան իլանը քէյֆիյէթ օլունուր։

Ռէիսի մահքէմէ վէ մէմուրը իճրա 28 օգոստ. 1880 (Իզմ.)

ԱՅՆԻՒ Վ.ԻԿՕՐը

Ով որ իր մազերուն թափիլը չուզեր, «Այնիւի Վիկօր» կոչուած մազի անուշահոտ ջուրէն գործածելու է. ուրիշ ամեն տեսակ մազի ջուրերը կամ իւղերը՝ որ մազ չի թափելու համար կը ծախսուին, բոլորն ալ անօգուտ են. իսկ Վիկօրի օգուտը միլիոնաւոր փորձերով ապացուցած է, և Պոլսոյ ու գաւառաց մէջ օր օրի գործածողներուն թիւը կաւելնայ։ Անոնք որ իրենց մազերուն գեղեցկութիւնը կորսնցնելու վրայ են, չուտով գործածեն այս ջուրէն որ ի վերջոյ չզղջանան թափելու վրայ եղող մազերը կը հաստատէ ու կամրապնդէ, թափածներուն տեղը մազ կը բուսցնէ երբեմն մազերուն արմատը վնասուած չէ, ու ճերմկած մազերը անպատճառ իր նախկին բնական գոյնին կը բերէ, գործածելուն կերպը չիշերուն հետն է. կը ծախսուի Կ. Պոլիս Գալաթիա Մինասեան և ընկերաց Ամերիկայի մագազան։

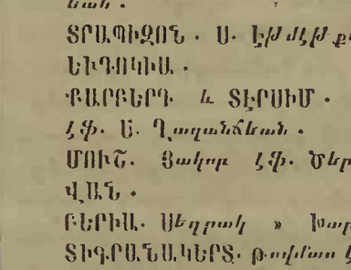

ՍԱՊՈՒՆ

Այս ձև իւթիւններուն ամենէն աղէկ տեսակը որուն մէջ կրակը չը մարիր և աղէկ կը գործէ, կը ծախսուի Կ. Պոլիս Գալաթիա Մինասեան և ընկերաց Ամերիկայի մագազան։

Լրագիրս ամեն օր կը հրատարակուի՝ բաց 'ի կիրակի և տօն օրերէ։

Բաժանորդագրութեան տեղն Գալաթիա Սանտրգիրար Ճատէսի թիւ 198, Նօրօ խան Մասիսի խմբագրատունը։ Իսկ գաւառաց մէջ հեռուեալ հոգաբարձուաց գրասենեակները.

ԿԱՐԻՆ. Յոհաննէս էֆ. Տ. Մելքիսեդեկեան.
ԵՐԶՆԿԱ. Յ. Շաւարշ էֆ.
ՍԵԲԱՍՏԻԱ. Նպարէթ էֆ. Յ. Խաթամպօլսեանց.
ԱԼԱՄՍԱՒՈՒՆ. Եդուարդ էֆ. Մուրատեան.
ԿԻՐԱՍՈՒՆ. Գ. էֆ. Ս Մազմանեան.
ՌՈՏՈՍԹՕ. Արժ. Տ. Արիստակէս աւագ քահանայ Յէսլեան.
ԶՄԻՒՌՆԻԱ. Աբրահամ էֆ. Պէրպանեան.
ՆԻԿՈՄԻԴԻԱ. Խորէն էֆ. Էսկիճեան.
ՏՐԱՊԻԶՈՆ. Ս. Եղիազարեան էֆ.
ԵՒԴՈԿԻԱ.
ԲԱՐԲԵՐԴ և ՏԷՐՍԻՄ. Կիրակոս էֆ. Ե. Ղազանճեան.
ՄՈՒՇ. Յակոբ էֆ. Ծերունեան.
ՎԱՆ.
ԲԵՐԻԱ. Սեդրակ » Խաչատեան.
ՏԻԳՐԱՆԱԿԵՐՏ. Թովմաս էֆ. Թաշճեան.
ԵԳԵՍԻԱ. Գէորգ էֆ. Ոսկերչեան
ՖՕՔՇԱՆ. Ֆէրհատ » Ս. Ֆէրհատեան.
ՏՓԽԻՍ. Գ. Նիկողայոս Տ. Ղևոնդեան.
ԿԱՂԿԱԹԱ. Պետրոս էֆ. Հէքիմեան.

ԽՄԲԱԳԻՐ—ՏՆՕՐԷՆ
Կ. Ա. ԵՒԹԻՄՃԵԱՆ